נו: החליל פרק חמישי סוכה

בוצינא טבא מקרא. מצל הדיוט הוא האומר לחברו דלעת קטנה אני נותן לך במתנה אם תלה להניחה עד שתגדל ותעשה קלת הניחה טוב לו ליטלה מיד שמא לאחר זמן יתחרט בו זה או שמא לא יצטרך זה לזה כך פי' בקונטרס [6] ור"ת מפרש דעל כרחך בוצינא וקרא שני מינים הם דקשואין מתרגמינן בוצינא ודלעת היינו קרא כדמוכח בנדרים פרק הנודר מן המבושל (דף נא.) דאמרינן מאי דלעת הרמולה קרי קרקחאי וקישואין ודילועין ג' מינים כדמוכח במסכת כלאים (פ"ג מ"ה) דתנן טוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא ג' וכלבד שתהא זו טוטה לצד זו וזו טוטה לצד זו ושער של זו לכאן ועוד רמיה מהא דאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מח.) בוצינא מקטפי' ידיע משמע דלאחר שנגמר הפרי נקרא בוצינא ואומר ר"ת שהקישות מין פרי קטן מדלעת שממהר להתבשל ויכול לתולשו מיד והדלעת גדולה ואינה ממהרת להתבשל ואין יכול לתולשה עד לאחר זמן ואוהב אדם דבר מועט לאלתר מדבר מרובה לאחר זמן [7]:

הדרן עלך החליל

וסליקא לה מסכת סוכה

לסרדיוט אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה לוקום לוקום עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק וכשששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה ויש אומרים משמרתו שוהה לבא ונכנס ישבב אחיו עמו ושימש תחתיו אע"פ ששכיני הרשעים לא נשתברו שכיני בילגה נשתברו שבילגה לעולם חולקת בדרום וישבב אחיו בצפון בשלמא למ"ד משמרתו שוהה לבא היינו דקנסינן לכולה משמר אלא למ"ד מרים בת בילגה שהמירה דתה משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה אמר אביי אין כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה ומשום אבוה ואימיה קנסינן לכולה משמרה אמר אביי אוי לרשע אוי לשכינו טוב לצדיק טוב לשכינו [שנאמר יאמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו]:

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

והני תרתי מאי עבידתייהו אמר ר' יצחק בשכר הגפת דלתות ונימא ליה דל בדל אמר אביי [5] בוצינא טבא מקרא אמר רב יהודה ובמוספין חולקין מיתיבי [8] משמרה היוצאת עושה תמיד של שחר ומוספין משמרה הנכנסת עושה תמיד של בין הערבים ובזיכין ואילו מוספין חולקין לא קתני האי תנא בחלוקה לא קא מיירי אמר רבא והא תנא דבי שמואל דמיירי בחלוקה ובמוספין חולקין לא קתני דתנא דבי שמואל משמרה היוצאת עושה תמיד של שחר ומוספין משמרה הנכנסת עושה תמיד של בין הערבים ובזיכין ארבעה כהנים היו נכנסין שם שנים ממשמר זו ושנים ממשמר זו והולקין לחם הפנים ואילו במוספין חולקין לא קתני תיובתא דרב יהודה תיובתא: הנכנסין חולקין בצפון: ת"ר [9] הנכנסין חולקין בצפון כדי שיראו שהן נכנסין והיוצאין חולקין בדרום כדי שיראו שהן יוצאין: בילגה לעולם חולקת בדרום: ת"ר [10] מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה לוקום לוקום עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק וכשששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה ויש אומרים משמרתו שוהה לבא ונכנס ישבב אחיו עמו ושימש תחתיו אע"פ ששכיני הרשעים לא נשתברו שכיני בילגה נשתברו שבילגה לעולם חולקת בדרום וישבב אחיו בצפון בשלמא למ"ד משמרתו שוהה לבא היינו דקנסינן לכולה משמר אלא למ"ד מרים בת בילגה שהמירה דתה משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה אמר אביי אין כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה ומשום אבוה ואימיה קנסינן לכולה משמרה אמר אביי אוי לרשע אוי לשכינו טוב לצדיק טוב לשכינו [שנאמר יאמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו]:

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

גמ' והני תרתי מאי עבידתייהו. אדר' יהודה קאי דאמר הנכנס נוטל שכר: **בשכר הגפת דלתות.** שמשמר הנכנס מגיף הדלתות ערבית שפתח אותן משמר היוצאת: **ונימא ליה.** יוצא לנכנס: **דל בדל.** הסר מוק זה מכאן בשביל שיסירוהו אצלך אם תטול עכשיו שכר יטול לשכת הבאה משמר הנכנס שכר ואתה[1] טול עתה בשוה כדי שתטול גם אתה לשכת הבאה בשוה. דל הסר כמו דל רגליס (ר"ה דף ז:) וכדגרסינן ברים מסכתא (דף ג.) דל עשתרות קרנים איכא אל סוכה דל דפנות ליכא אל סוכה דל מעשר בהמה (ר"ה דף ז:): **בוצינא עבה מקרא.** מצל הדיוט הוא האומר לחבירו דלעת קטנה אני נותן לך בממונך אם תלה להניחה עד שתגדל ותעשה קרא הניחה ותגדל טוב לו ליטלה מיד שמא לאחר זמן יתחרט בו זה או שמא לא יצטרך זה לזה ר"ג גבי משמרות מי שראוי ליטול עכשיו לא יממין לשכת הבאה: **וכמוספין חולקין.** כי היכי דבלגי בלחם הפנים משמר הנכנס והיוצא בלגי נמי בעורות המוספין של כל שבת: **ובזיכין.** מבלקין ומסדרין לחם הפנים ומקטירין שני בזיכי לבונה שמלקו מעל השלחן והן מתירין את הלחם באכילה כדכתיב[2] והיה ללחם לאזכרה: **הא מנא לא מיירי בחלוקה כלל.** ואם תאמר מאחר שהמשמר היוצא עושה המוספין היאך יחלקו הרי המשמר הנכנס אינהו נמי מהפכי בהו בליגורא על המזבח כל היום לאחר שיצא משמר היוצא ומתניתין דמיירי בחלוקה ולא תנא חלוקה דמוספין היינו טעמא דלא אותביה דאיכא למימר תנא דמתניתין מידי דמיירי בלחם הפנים דרגלים הוא מיירי בלחם דשאר ימות השנה ואגב גרגא בעלמא נסב חלוקה בשאר שבתות: **נכנסין.** טעמא דמתניתין קא מפרש וגומרא היא: **מרים בת בילגה.** ממשמר בילגה היתה וכן שמה: **כשנכנסו יוונים להיכל.** בימי מתתיהו בן יוחנן: **נוקום.** הוא זאב בלשון יווני: **וכשששמעו חכמים בדבר.** לאחר שגברה יד בית חשמונאי: **סתמו חלונה.** של משמרה ולקחן פריך ומשום דידה קנסינן לכולה משמרה: **משמרתו של בילגה שוהה לבא.** כשהגיע שבת שלה לא היו באים ומוכחא מילתא שאין העבודה מביאה עליהם: **ונכנס ישבב אחיו.** סדר משמרות בילגה אחר ישבב וכשישבב יוצא בילגה נכנס וכששהה משמרת בילגה לבא עיכבו ישבב במשמרתו ולא יצא לפיכך קנסוה: **ואע"פ שכל שכיני הרשעים לא נשתברו.** דאור לרשע אור לשכינו: **שכיני בילגה נשתברו.** הייגו ישבב: **שבילגה לעולם חולקת בדרום.** ואפי' בכניסתו וישבב לעולם בצפון אף בילגאתו שהרי בילגה נכנס אחריו ושבב הוא להם לחולקי לפון: **משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה.** כלומר אפי' לאבוה מי הוה לן למיקנסיה: **שותא דינוקא בשוקא דאבוה או דאימיה.** מצל הדיוט הוא מה שהתינוק מדבר בשוק מאביו או מאמו שמע אף [3](זה) אם לא שמעה מאביה שהיה מבזה את העבודה לא אמרה כן. שותא דינור כמו לא תיפוק לבו שותא (ב"ב דף ע:) ובקדושין (דף ע:) שותא דמר לא ידענא: **אוי לרשע ואוי לשכינו.** בתורת כהנים[4] תניא ותלנו את האנשים [ויקרא יד] נגע באבן שבמקלוט שביהן חולצין ואע"פ שהנגע לא נראה אלא בביתו של זה מחמת שהיתה עינו צרה בכלו תכירו לקה בשבילו מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכינו וממילא טוב לצדיק טוב לשכינו דמדה טובה מרובה:

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

וקנסו בילגה ששהתה לבוא, בשלשתן. על אלו נאמר אוי לרשע אוי לשכנו אשרי לצדיק אשרי לשכנו.
הדרן עלך החליל וסליקא מסכתא דסוכה

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ט:

תורה אור השלם

1. אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו: ישעיהו ג י

רבינו חננאל

בשכר הגפת דלתות, שהיוצאין פתחו והבאין צריכין לסגור [והשעריים שפתחו היוצאין]. ודהו ששנינו הנכנס נוטל שכר, [ב'] בשכר הגפת דלתות. ואמרינן לימא ליה משמר היוצא למשמר הנכנס, נחלוק אלו י"ב חלות שש שש, וכן בשבת הבאה תחלקו אותם עם המשמר הנכנס שש שש. וזהו פירוש דל בדל. (פירוש לישנא קלילא הוא מן דילי ודילך, כלומר לא תיסב דילי כי היכי דלא לישקלן בשבת הבאה דילך). ודהיגן אמר אביי בוצינא טב מקרא. כלומר הנאה הבאה [נ"א: הנאה קרובה] עכשיו ואפילו היא מועטת, כגון הנאת קישות שהיא קטנה וארם אוכלה מיד, חפץ בה ובוחר באכילתה מיד. מאכילת דלעת שהיא צריכה איחור עד שתתבשל, בוחר הקרוב ואפילו היא פחות, מן הרחוק. כך אני טוב לי שתי חלות בשבת זו [מ]יותר מחמשה לשבת אחרת. אמר רב יהודה ובמוספין חולקין. ואיתותב רב יהודה, ונתברר, כי המוספין של משמר היוצא הן בלבד. **מתני'** הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום, בילגה לעולם חולקת בדרום, שבעתה קבועה וחלונה סתומה. פי' בילגה, שם המשמרה. ומסקנא דשמעתא, מפני ששהתה ולא באה בשבתה במקדש לעבוד עבודתה, קנסוה חכמים בחלוקה ובטבעתה ובחלונה. פי' בחלוקה, שחולקת בדרום לעולם. ותנא לפיכך בילגה נראית יוצאה לעולם. שבעתה קבועה. פירוש שהיתה לכל משמר טבעת של ברזל קבועה בקרקע, (ופורס) שקושרין חבל ברגלי השור ומכניסין חבל ההוא בטבעת, ומושכין החבל מעט מעט ומפילין השור בניחותא דחיישינן לדיסוק אברים. ופירש בתלמוד ארץ ישראל רב אמר משום ר' יהודה שבעות שעשו רחבות מלמטן וצרות מלמעלן. ושנינו במדות פרק ג' שבעות היו לצפונו של מזבח, שש הסדרים של ד' ד', ויש אומרים ד' של שש שש, שעליהן שוחטין את הקדשים. ותנא בתוספתא כ"ד טבעות היו שם כנגד כ"ד משמרות [כהונה, כ"ד חלונות היו שם כנגד

מסורת הש"ס

1) כתובות פב: תמורה ט., כ) [תוספתא פ"ל הי"כ], ג) [תוספתא ספ"ד], ד) י"ל ואתה ממש, ה) [ויקרא כד.], ו) [י"ל זו], ז) [מלבד פרק ד'], ח) [וע"ע תוס' כתובות פג:].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בוצינא וכו' וה"ת בשרש. עיין תורי אבן מגילה דף יב ע"ב תוס' ד"ה הייגו דאמרי:

מוסף רש"י

בוצינא טבא מקרא. בוצינא דלעת קטנה, קרא דלעת גדולה, והאומר לחבירו קח לך דלעת קטנה כגונתו, אי המתן עד שתגדלו וקח גדולה, טוב לו ליקח הקטנה מיד, כי לא ידע מה יולד יום (בתורות פג:) בוצינא דהשתא טב מקרא דלמחר (תמורה ט.). הדרן עלך מסכת סוכה

רבינו חננאל (המשך)

כ"ד משמרות] לויה. אלו חלונות של לוים, שהיו נותנין בהן כלי שיר. והן וולחי חלונות כהנים. ועוד תנן בסוטה בפרק עגלה ערופה יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ואף הוא ביטל את המעוררין ואת הנוקפין. ופירש בהלמוד בענין הנוקפין, אמר רחבה שהיו מסרטין לעגל בין קרניו כדי שיפול לו דם בעיניו, ובא הוא ואסר לעשות כך משום דמחוי כמומא. במתניתא תנא שהיו מכין הנגל בין קרניו כדרך שעושין לעבודה זרה, אמר להן יוחנן כהן גדול עד מתי אתם מאכילין למזבח נבלות, נבלות והא שחיטות ניכהו, אלא אימא טרפות, חיישינן שמא ניקב קרום של מוח. מה עשה תיקן להם טבעות בקרקע. כאשר כבר פירשנו למעלה ענין הטבעות. וחלונות של כהנים היו נותנין בהן בגדיהן, וכתוב היה עליהם תשמיש הכלים. תתנן במסכת תמיד פרק ה' מסרום לחונים והיו מפשטין את בגדיהם ולא היו מניחין עליהם אלא מכנסים בלבד. וחלונות היו שם וכתוב בהן השמיש הכלים. וכך היו להן חלונות לתת בהן סכינים ששוחטין בהן. דתנן וט"ו אמה מן הדרום והוא היה נקרא בית החליפות, ששם גונזין את הסכינין.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com